א א מיי׳ פי״ד מהלכות מעשה קרבנות הלכה ע ופ״ה מהלי מחוסרי כפרה הלכה יא: ב ב מיי פ״ג מהלכות ערכין הלכה ו:

תורה אור השלם

 וְעַתָּה הָתְיַצְבוּ וְאִשְּׁפְטָה
 אַתְּבֶם לְפְנֵי יְיָ אֵת כְּל צִדְקוֹת יְיַ אֲשֶׁר עֲשָׁה אִתְּכֶם אֲבוֹתֵיכֶם: שמואל: אַבוּתֵיבֶם: שמהא א ב . 2. זֶה דוֹר דֹּרְשִׁיוֹ מְבַקְשֵׁי פָּנֶיךְּ יָעַקֹב סֶלָה: תהלים כד ו ַבְּאַשְׁית מַמְלְכוּת יְהוֹיָקִים 3. בְּרֵאשִׁית מַמְלְכוּת יְהוֹיָקִים בּן יאשִיהוּ מֶלֶךְ יְהוּרָה הָיְה הַדְּבָר הַוֶּה מֵאֵת יְיְ לַאמר:

יומיה כו א גערְכֶּךְ. וְהָעֶמִידוֹ לִפְנֵי הַכַּּהַן וְהָעֶרִיךְּ אתו הכהו על פי אשר תשיג יד

ויקרא כו זו 1. וְאִם דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מִשֶּׁגֶת. וְלָקַח בֶּבֶשׁ אֶחָד אָשָׁם לְתְנוּפָה לְבַפַּר עַלִיו וִעשַׂרוֹן טֹלֶת אַחֵד בְּלוּל בַּשֶּׁמֶן לְמִנְּחָה וְלֹג שְׁמֶן: ויקרא יד כא

הגהות הב"ח

(מ) רש"י ד"ה למעליותה וכו׳ לה) דבי ליט למעליתמו זכן מסידות הס"ד ואח"ל מ"ה בראשית מאי שנא דכמיב: (3) ד"ה והערכין בנערך וכו' ערך אשה הס"ד וחח"כ מ"ה הערך בזמן: (ג) ד"ה אכל וכו׳ עני וכו׳ הס"ד ואח"כ מ"ה השג יד כו׳ וקפריך: (ד) ד"ה השנים בנידר בנערך הוא ולא בנידר:

שינויי נוםחאות

א] אומר אלמלי בא [בנ״א: אלמלא (כלפנינו)] (ש״מ). ב] יהודה בראשית ממלכת צדקיה מלד . הודה (יכמיה כם א) ביהש mum יהודה (ירמיה כח ס) ביקש (ש־ח). ג] השג יד בנודר השג יד נמעריך הוא כדכתיב כאשר תשיג (ש־ח). ד] להם לפי מעשיהם (ש־ח). ק] מיכת דידיה נמחק (ש־ח). ון עלמו בהיותו פחות מכן עשרים ו] מלת שנות העשיר (ש"מ), ז] מלת שנות העשיר (ש"מ), ז] נולר לישנא לקרא (מיים), קן נודר לישנא דקרל (מיים), קן נודר לישנא דקרל (מיים), קן מלורע זה על (ימים וביה ברמיים), קן כל הדערביקן בערך וקן או זבר שהעריך וקן או זבר שהעריך וקן או זבר שהעריך וקנה ול לענירן לומר והשנים בנערך וכר, ילן בנערך למר כיצד כי (ימים), יכן ליל פרישתי, יגן מהכשיק מיין וכן הליק ומגיה שחיך גדינור ללקתן, ידן עני. מחרשי ברמיים ברמ מפרש הר"ר מנחס (ש"מ). טון ואמר מה שאמר זה עלי ים אנות בווי שאמו הטיק. (מ"מ), עון ערך עני הס"ד, ומה"ד אבל בקרבנות (מ"מ), יו] בדפו"ר ואהא, יח] ואומר דעשיר שאמר (ש"מ), יט] משמע ריהטא דשמעתא דאמרי' אנל כו' מיבות פי' דמתני' נמחק] (ש"ח) כן מתחיל דבור חדש (צ"ק) צ״ק), ככן גי׳ ל״ק אלא הוא למעוטי מצורע עשיר ומדירו עני כדפירשתי, **כג**] עני. מורי

שימה מקובצת

תום' ר"ה השג יד כו' כנערך. גליון. וי"ל משום דשנים בנידר אם ילד הוא אם זקן היה ראוי גם השג יד תהיה בנידר אם עני אם

השג יד בנודר והשנים בנידר והערכין בנערך. תימה אמאי לא ערבינהו בהדי הדדי וליתני השנים והערכין בנערך ועוד חימ׳ אמאי לא תני יו זכר נותן ערך נקבה ולא אינטריך לקמן לומר הערכין שנא דכתיב ביהויקים ולדקיהו בראשית לפי שביקש הקב"ה להפוך בנערך יא כו': ביצד עני שהעריך את העשיר בו'. יב (פי' רש"י) לעיל

(לף ז:) פרק אין נערכין פחות כו': השג יד בנודר במעריך הוא. פי׳ במעריך דוקא לא בנודר

כדקאמרי׳ לקמן בהאומר משקלי (דף כ.) חומר בנדרים מבערכיו שהנדרים חלים על הבהמה ועוף ואין נידונין בהשג יד מה שאין כן בערכין יבו (והוא למעוטי מלורע עשיר): השג יד בנודר כיצד עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני. ידו מפי הר"ר מנחם מיאונ"י כגון עשיר שאמר ערכי עלי ושמע עני מון ואמר זה עלי נותן ערך עני שו אבל בקרבנות אינו כן הרי שאמר קרבן של מצורע זה עלי כו׳ יו אהא פליג רבי ואומר ים עשיר שאמר ערכי עלי ושמע עני ואומר מה שאמר זה עלי נותן ערך עשיר כמו בקרבנות וכן משמע יש פי׳ דמתני׳: כן אבל מדירו עשיר מאי הכי נמי דמייתי בעשירות א"ה מאי אבל בהרבנות אינו כן. והלא בקרבנות כמו כן הדין שאם אמר עשיר קרבנות של מצורע עני זה עלי מביא קרבן עשיר וא״כ מאי חילוק יש בקרבנות לערכין ומשני אחדא פי׳ אמצורע עשיר ומדירו עני דאילו גבי מלורע אם אמר עני קרבן של מצורע עשיר זה עלי נותן ערך עשיר דלא אזלינן בתר הנודר ובערכין אזלינן בתר הנודר דאילו אמר עשיר ערכי עלי ושמע עני [ואמר] מה שאמר זה עלי נותן ערך עני דאזלינן בתר הנודר ומש"ה אילטריך הוא למעוטי גביה דלא אזלינן בתר נודר

כמו בערכין ולרבי דאמר ערכין וקרבן שוין בדין זה אם כן לא אינטריך הוא למעוטי מצורע עשיר יאם שמדירו עני דנותן ערך עשיר שהרי גבי ערכין כן הדין אלא אינטריך הוא למעוטי מצורע עני ומדירו עשיר דס"ד הואיל ורבי בתר חיובא דגברא אזיל ה"נ ניזיל בתר חיובא דגברא ונייתי קרבן עני קמ"ל דלא אבל לרבנן לא אינטריך הוא למעוטי עשיר דהואיל מלורע עני ומדירו דבערכין אולינן בתר נודר פשיטא דבמצורע נמי אולינן בתר נודר ולא אינטריך הוא להכי כבו כדפי וכן פירש רש"י וכי דייקינן בסוגיח דשמעתין כן הוא אבל נריך עיון לרבי דמדמה אמר העשיר ערכי עלי לקרבנות דמלורע עשיר דעני הנודר

פורענות מזדמנת לו תניא רבי אליעזר הגדול אומר א אלמלא בא הקב"ה עם אברהם יצחק ויעקב בדין אין יכולין לעמוד מפני תוכחה שנאמר יועתה התיצבו ואשפמה אתכם לפני ה' את כל צדקות ה' אשר עשה אתכם ואת אבותיכם יזה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה פליגי בה רבי יהודה נשיאה ורבנז חד אמר דור לפי פרנם וחד אמר פרנם לפי דורו למאי הלכתא אילימא למעליותא דמר סבר אי מעלי דרא מעלי פרנם ומר סבר אי מעלי פרנם מעלי דרא הא איכא צדקיה דהוה מעלי ודריה לא הוה מעלי והא יהויקים דלא הוה מעלי ודריה הוה מעלי דאמר יחנן משום רבי שמעון בן יוחי מאי דכתיב נבראשית ממלכות יהויקים ימלך יהודה יו ביקש הקב"ה להחזיר את העולם לתוהו ובהו בשביל יהויקים כיון שנסתכל בדורו נתיישבה דעתו ביקש הקדוש ברוך הוא להחזיר את העולם לתוחו ובהו מפני דורו של צדקיהו כיון שנסתכל בצדקיהו נתיישבה דעתו אלא

לענין תוקפא וניחותא קאמרינן: הדרן עלך יש בערכין

השג יד בנודר והשנים בנידר והערכין בנערך והערך בזמן הערך השג יד בנודר כיצד עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני ועשיר שהעריך את העני נותן ערך עשיר אבל בקרבנות אינו כן "הרי שאמר קרבנו של מצורע זה עלי היה מצורע עני מביא קרבן עני עשיר מביא קרבן עשיר רבי אומר אומר אני אף בערכין כן בוכי מפני מה עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני שאין העשיר חייב כלום אבל עשיר שאמר ערכי עלי ושמע עני ואמר מה שאמר זה עלי נותן ערך עשיר: גמ' ם השג יד במעריך הוא כדכתי׳ יאשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן השנים בנידר בנערך הוא איידי דאמר השג יד בנודר אמר נמי השנים בנידר: השג יד בנודר כיצד עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני: מ"ם דאמר קרא אשר תשיג יד הנודר בנודר תלה רחמנא אבל בקרבנות אינו כן הרי שאמר קרבנו של מצורע זה עלי היה מצורע עני מביא קרבן עני ואע"ג דמדירו עשיר ואם דל הוא אמר רחמנא ולא דל הוא אמר רבי יצחק כשהיה מדירו עני ודלמא עליה דידיה חם רחמנא אמדירו לא דהכתיב הוא אמר רב אדא בר אהבה ואין ידו משגת לרבות את הנודר אבל מדירו עשיר הכי נמי דמייתי בעשירות א"כ מאי אבל בקרבנות אינו כן

 ל) ופסהדרין קג. ע"שן, ט ופן פורענות מודמנת לו. למי שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין:
 מפני בסוכתב. שהיה מוכים להם זו משיהם: מאי דכסיב זה דור משיהה!, ש וייקרא מון. מפני החוכחה. שהיה מוכיח להם דו מעשיהם: מאי דכחיב זה דור דורשיו. דמקיש דור לדורשיו: למעליותא. לענין חסידות (א): מאי

מעשה ברחשית בימיהם: תוקפה. כעם: ניהותה. נוח לרצות:

הדרן עלך יש בערכין

יד בנודר. תורת דין השנ השג יד שהעני נידון בערכין לפי השג ידו כדכתיב מ ואם מד הוא מערכך בתר נודר אזלינן ולא בתר כדמפרש לקמן: והשנים נידר בנידר. כדמפרש לקמן [יח.] ילד שהעריך וקן נותן ערך וקן דלא אולינן בתר שנים כן דידיה דנודר דהא לא אמר ערכי עלי אלא ערך פלוני עלי וערך זקן מבן ששים ומעלה פחות מערך ילד: והערכין בנערך. קלב הערך דוכר ונקבה בתר נערך אזיל ולא בתר מעריך כדמפרש לקמן [שם] איש שהעריך אשה דאמר ערך פלונית עלי נותן ערך (כ) הנערך: בותן הערד. כדמפרש לקמן [שם] שאם העריך עלמו יו פחות מבן עשרים דהוי ערך קטן וקודם נתינתו נעשה בן עשרים אינו נותן אלא כשעה שהעריד תחילה: אומר אני אף בערכין כן. אילו מתרמי בערכין דומיא דהרבנות הוי כקרבנות דהא דאמרת דערכין אינן כקרבנות משום דלא דמו אהדדי דמפני מה עני שהעריך עשיר נותן ערך עני לפי השג ידו משום דחין העשיר חייב כלום ולח דמי למצורע וזה שאמר על העשיר לא נתכוון אלא לפי מדת שנותיו של העשיר שפחותין או יתירין על שנותיו שלו הלכך נידון בהשג יד דהא לא פירש כלום אלא ערך מדת יו [שנותיו של] העשיר קיבל עליו ודין ערך נידון בהשג יד: אבל עשיר שאמר ערלי עלי. דהוי חייב ערך שלם דומיא דמלורע עשיר ושמע עני וכו׳ (ג' גבל' וקפריך השג יד במעריך הוא. ולא בנודר שהאומר דמי עלי אין נידון בהשג יד אלא הכל יתן כשיוכל דאמרינן בפרק האומר משקלי עלי (לקמן כ.) חומר בנדרים מבערכין שהנדרים אין נידונים בהשג יד: ומשני כדכחיב על פי אשר משיג וגו'. כלומר האי דקרי למעריך הכא נודר יו דלישנא דקרא נקט: השנים בנערך (ד) ולא בנידר. דהאומר דמי פלוני עלי אין נידון לפי מדת שנים אלא כפי שאותו פלוני נמכר בשוק: ואף על גב דמדירו עשיר. בתמיה. מדירו היינו זה שאמר קרבן מלורע ש עלי: דלמא עליה. דמלורע חם רחמנא אדלות אבל אמדירו לא ואע"ג דהוי עני: מאי אבל בקרבנות אינו כן. הא בקרבנות נמי אולת בתר נודר: לפוטרו אם כן נדר בהדיא חמשים סלעים ואיך נפטר בערך עני פו:

מוסף רש"י

מאו דרחור רראומות רו׳ מ״מ מאי דכתיב בראשית כרי. מ"ט כתיב בהני בראשית יותר מאחריני, ואי משום תחילת ממלכתו קאמר, ה"ל למכתב בשנה ראשונה למלכותו, אלא להכי שני קרא בדיבוריה וכתיב בראשית, ללמדך בריפורים וכנוים מעשה בראשית היה בימי יהויקים שביקש הקב"ה להחזיר את העולם לתהו ובהו כמו שהיה מבראשית (סנהדרין קג.). כיון שנסתכל בדורו. של יהויקים שהיו לדיקים, שעדיין לא גלו החרש והמסגר טער"ן נון גנו החוש והחסגו (שם). דורו של צדקיהו. היו רשעים, שכל הלדיקים הגלו כבר

עס יהויכין (שם). הדרן עלך יש בערכין

רבינו גרשום

פורענות מזרמנת לו. ואם יארע פורקנות מודכנות לו. ואס יארנ

לו אחד מאלו כתוך מ' יום ניצול

מאותו פורענות: צרקות ה' אשר

קשה [אתכם ואת אבותיכם].

מלמד שבצדקה עשה את

אבותיכם ולא בדין: זה דור

אבותיכם ולא בדין: זה דור

דורשיו. כלומר כדור כן דורשיו.

דורשיו, כלומה כדור כן דורשיו היינו מנהיגיו: לענין תוקפא וניחותא. כלומה שאם המנהינ קפדן כך כל הקהל וכן נמי אם הורא עניו אף כולן כן: הדרן עלך יש בערכין! רשני יד בנודר. [השג יד דכתיב על פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו בתר השג יד המעריך אלדען דהיינו נודר כדמפרש אלדען דהיינו נודר כדמפרש בנמדא ולא בתר נעדר כדמפרש בגמרא ולא בתר נערך כדמפרש בנמרא לא בווז נערן כוספרש כיצד עני שהעריך כר׳: והשנים בנידר. היינו כערך מה שכתוב (בתורה) אם מבן חדש (שנים) אם מבן עשרים בתר שנים דנערך אז לינן ולא בתר מעריך ומפרש אולינן ולא בתר מעריך ומפרש כיצד כו' אכל חד וחדו: **אב**ל בסרבנות (אינו כו). דלא אזלינז בקר בחד (א.מ. כן). די אחיינן בתר השג יד דמדיר אלא [דנידר] כדמפרש הרי שאמר קרבנות של מצורע זה עלי שאביאם תחתיו: היה מצורע עני [מביא קרבן עני] כו': רבי אומר אומר אני אף [בערכין כן. כמו] בקרבנות דאזלינן בתר נידר: וכי מפני מה בו'. כלומר [אם כן] מפני מה קתני רישא דמתני׳ עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני דאזלינן בתר השג יד דנודר לפי שאין העשיר הנערך חייב כלום אכל עשיר שאמר [ערכי עלי] שחייב בערכו ושמע עני כר׳ אזלינן בתר השג יד דנידר דומיא דקרבנות: גמ": ן וקא בעי אמאי תני תנא **השג** יד בנודר הא בנדרים לא אזלינז בתר בנודר הא בנודים לא אולינן בוזר השג יד אלא בערכין במעריך ומתרץ דהאי נודר דקתני היינו מעריך ואמאי תני נודר בתר לישנא דקרא (אזיל) דכתיב על לישנא דקרא (אזיל) פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו קא קרי למעריך נודר: והשנים בנידר. בנערך איבעי ליה למיתני: איידי דאמר השג יד כגודר. בתר קרא אמר נמי השנים בנידר]: בנודר תלה רחמנ**א** השג יד דאי עני הוא נותן שקל ופטור אפילו אם יעשיר אח"כ ואם לא נתן שקל בעניותו אם יעשיר יתן ערך שלם: אבל בקרבנות אינו כן, אלא תליא השג יד בנידר: ואע"ג דמדירו עשיר. יביא קרבן עני כשהנידר עני: ואמאי אם דל הוא. המביא צשיר הוא ואמאי מביא קרבן עני:

כשהיה מדירו (נמי) עני. הלכך מביא קרבן עני: (ואמאי) ודלמא עליה דידיה. על מצורע עצמו כשהוא דל חס רחמנא עליה דלייתי בדלות

עשיר, לכן תננהו בחדא לישנא והיינו דקאמר בגמרא איידי דאמר השג יד בנודר אמר השנים בנידר. הרא"ש ז"ל:

עלי

בעי לאיתויי קרבן עשיר והיינו

דוקא כשאמר העני הרי עלי

קרבנות מלורע זה לפוטרו ואם אמר

כן בערכין מאי טעמא דרבנן כיון

שאמר הרי מה שאמר זה

במדי מדי מדי מדי היו לא מדירו במדי מדי היו לא מה מדי היו לא מדירו של מדירו שאם קורה בין היו לא מדירו של מדירו שאם קור מדי היו לא מדירו שאם קור מדי היו לא מדירו שאם קור מדי היו לא מדירו שאם קור מדירו מאם להירו שאם קרבועיו עלי אך על בר בינון האשר קור מדי היו לא מדירו שאם לא מדירו שאם לבדירו (אםר רחמנא) (אםר רב אדא הדר כתיב) ואין ידו משגת. דלא צריך למכתב דהא כתיב ואם דל הוא אלא ואין ידו משגת לרבות את מדיר כשהוא עני דמייתי נמי קרבן עני: אבל מדירו משגת. דלא צריך למכתב דהא כתיב ואם דל הוא אלא ואין ידו משגת לרבות אתו בן כלומר דאולינן במי מדי מדי במו בערכין:
הוי עני אלמא דבתר מדיר אזלינן מאי אבל בקרבנות אתו בן כלומר דאולינן בתר מדיר מו בערכין: